

Pesach messages

Show# 65 | April 16th 2016

Dovid Lichtenstein

תלמוד ירושלמי מסכת פסחים פרק י הלכה א

א"ר לוי האוכל מצה בערב הפסח כבא על ארוסתו בבית חמיו והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה.

ספר אבודרהם סדר ההגדה ופירושה

יש מפרשים כל דכפין ייתי ויכול כל מי שהרעיב עצמו בערב הפסח כדי לאכול מצה בתאבון יבא ויאכל מיד שאסור לאכול מצה בערב הפסח כדאמרינן בירושלמי (פסחים פ"י ה"א) כל האוכל מצה בערב הפסח כאלו בועל ארוסתו בבית חמיו. ופירוש מה בועל ארוסתו בבית חמיו לוקה אף זה לוקה. פירוש אחר מה כלה אינה מותרת לבעלה אלא בשבעה ברכות כדאמרינן (כלה פ"א) כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה. אף מצה אינה מותרת ליאכל אלא בשבע ברכות. ואלו הן ברכת היין וקדוש היום ושהחיינו ובורא פרי האדמה וברכת היין שאומר כשמסיים ההגדה. והמוציא ולאכול מצה הרי שבע.

Rabbi Dovid Cohen

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטז עמוד א

מתחיל בגנות ומסיים בשבח מאי בגנות? רב אמר: מתחלה עובדי עבודת גלולים היו אבותינו. ושמואל אמר: עבדים היינו.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צז עמוד ב

אמר רב: כלו כל הקיצין, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים. ושמואל אמר: דיו לאבל שיעמוד באבלו. כתנאי, רבי אליעזר אומר: אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, ואם לאו - אין נגאלין. אמר ליה רבי יהושע: אם אין עושין תשובה - אין נגאלין? אלא, הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב. תניא אידך: רבי אליעזר אומר: אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, שנאמר שובו בני ישראל שובבים ארפא משובתיכם. אמר לו רבי יהושע: והלא כבר נאמר חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו, חנם נמכרתם

- בעבודה זרה, ולא בכסף תגאלו - לא בתשובה ומעשים טובים. אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע: והלא כבר נאמר שובו אלי ואשובה אליכם. אמר ליה רבי יהושע: והלא כבר נאמר כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון. אמר לו רבי אליעזר: והלא כבר נאמר בשובה ונחת תושעון! אמר לו רבי יהושע לרבי אליעזר: והלא כבר נאמר כה אמר ה' גאל ישראל קדושו לבזה נפש למתעב גוי לעבד משלים מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו. אמר לו רבי אליעזר: והלא כבר נאמר אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב. אמר לו רבי יהושע: והלא כבר נאמר ואשמע את האיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאר וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה וגו'. ושתק רבי אליעזר.

רמב"ן הקדמה לשמות

השלים הכתוב ספר בראשית שהוא ספר היצירה בחדוש העולם ויצירת כל נוצר ובמקרי האבות שהם כענין יצירה לזרעם מפני שכל מקריהם ציורי דברים לרמז ולהודיע כל עתיד לבא להם ואחרי שהשלים היצירה התחיל ספר אחר בענין המעשה הבא מן הרמזים ההם ונתיחד ספר ואלה שמות בענין הגלות הראשון הנגזר בפ' ובגאולה ממנו ולכן חזר והתחיל בשמות יורדי מצרים ומספרם אף על פי שכבר נכתב זה בעבור כי ירידתם שם הוא ראשית הגלות כי מאז הוחל. והנה הגלות איננו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו. וכשיצאו ממצרים אף על פי שיצאו מבית עבדים עדיין יחשבו גולים כי היו בארץ לא להם נבוכים במדבר וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקדוש ברוך הוא והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלות אבותם שהיה סוד אלוה עלי אהליהם והם הם המרכבה ואז נחשבו גאולים ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד:

חיי אדם חלק א כלל סז סעיף א

אם יש לו אב או אם, ישתדל לעסוק בצרכיהם, שהיא מצות עשה מן התורה והיא חמורה שבחמורות (כדאיתא בירושלמי ריש פאה). וצריך האדם שיכבד אביו ואמו ויירא מפניהם וצריך ליזהר מאוד בכבודם ובמוראם, שהוקש כבודם ומוראם לכבוד ומורא של המקום ברוך הוא, דשם כתיב [משלי ג, ט] כבד את ה' מהונך, הכ"נ כתיב [שמות כ, יב] כבד את אביך. כתיב [דברים ו, יג] את ה' אלהיך תירא, והכי נמי כתיב [ויקרא יט, ג] איש אמו ואביו תיראו. ושלושה שותפין הם באדם, המקום ברוך הוא ואביו ואמו. ואמרו חז"ל [קידושין לא, א], בזמן שאדם מכבד אביו ואמו, אומר הקדוש ברוך הוא, מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני. ובזמן שמצער אביו ואמו, אומר הקדוש ברוך הוא, יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם שאלמלא הייתי ביניהם, ציערוני. ופשיטא שצריך לאהבה אותם כגופו, שהרי הוא בכלל ואהבת לרעך כמוך [ויקרא יט, יח]. אלא שבאביו ואמו, הוקשה אהבתם לאהבת המקום, כדאיתא בזוהר פ' תצא [רפא, א], כברא דאשתדל בהון בתר אבוהי ואמיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה ורוחיה ונשמתי, וכל עלמא דהוי ליה הוא חשיב ליה לאין למעבד ביה רעותא דאבוי ואמיה עד כאן לשונו.

Rabbi Bleich

חידושי הר"ן מסכת פסחים דף מ עמוד א

כי מהפכיתו כיפי הפיכו לשם מצה, הקשו בתו' וכיון דבשעת כיפי בעי' שמור היכי מוכח דמצוה ללתות דלמא לאו מצוה היא אלא דצריך שמור מכי דרי ואילך, ותי' דודאי עקר שמור היינו בגוונה דצריך שמור, ואי לאו לתינתה וליכא עקר שמור ודאי דלא צריך שמור קמי לישא כלל, אבל כיון דמצוה ללתות משום ההוא דהוי עקר שמור צריך ג"כ שמור מתחילת דגן, והקשה הרמב"ן ז"ל דמשמעתין משמע דכל שלא לתת לא עבד שמור ולא נפיק ידי חובתיה בההיא מצה כדאמרי' באחרונה אין בראשונה לא, וא"כ עכשיו שאין לותתין היאך יוצאין ידי חובת מצה, וי"ל דכי אמרינן אי לאו לתינתא שמור למאי, לאו למימרא דאי לא לתת לא יצא ידי שמור כלל, אלא רבא ה"ק דודאי שמור מקמי לישא בעי' דאי לא קפיד רחמנא אלא אשימור דלישא, ושמרתם את המצות למה לי, דכיון דאמר רחמנא בערב תאכלו מצות ע"כ יש לו לשמרם כדי שלא יבואו לידי חמוץ אלא שמור מקמי לישא בעי', ולא ניחא ליה לרבא במאי דדחינן דילמא התם הוא דבעידנא דנחית לשמור לא עבד ליה שמור, דהא אפי' אי אמרי' הכי ע"כ צריכי שמור מאותו שמור שהוא משום ספק חמוץ, וכיון שכן מאן פלג לך, אלא ודאי שמור מעקרא בעי', ועקר שמור היינו שלא יבא עליהם מים, אלא דכיון שמצוה לשמור כל שהוא מכניס עצמו לשמור יותר עדיף טפי, וכיון שמותר ללתות אם אינו לותת אין כאן שמור מן המובחר, ומ"ה אמרי' אי לאו לתינתא שמור למאי כלו' למצוה מן המובחר.

הילכך בזמן שבקיאים בלתינתה מצוה ללתות, ואנו עכשיו שאין בקיאים בלתינתה אין מצווין ולא רשאים ללתות ונפקין ידי חובתן במצוה דושמרתם את המצות בשימור דעבדינן מעידן קצירה, ובציר מיניה לא סגי אפי' בדיעבד דשמור דלישה לא הוי שמור, ואפשר עוד דמעידן קצירה ליתא אלא למצוה מן המובחר, אלא כל שקנה חטים מן השוק ושמר אותם קודם לישא יצא י"ח, דשימור דלישה הוא דלא הוי שמור, אבל כל היכא דאיכא שימור מקמיה לישא סגי, והיינו דאמרי' מר בריה דרבינא מנקטה ליה אימיה בארבי דאלמא שאר אמוראי לא עבדו הכי, ואפשר עוד דמאי דאמרי' דשמור דלישה לא הוי שמור לא אמרינן הכי אלא למצוה מן המובחר אבל שמור דלישה מדאורייתא סגי, ולפי' יש מן הגאונים שהתירו בשעת הדחק לקנות קמח מן השוק ולצאת בה ידי חובת מצה, זהו מה שהעליתי בידי בפ"ה השמועה ע"ד השמועה מ"ש הרמב"ן ז"ל בלקוטיו.

Dayan Dunner

גר"א על תיקוני זוהר חדש (כה, א)

דרך שבעת ימים. והענין כי יעקב בלבן דוגמת ישראל במצרים, כמו שאמרו האבות הן סימן לבנים. גלות יעקב ואח"כ לקח את כל רכושו של לבן כמו שנאמר ראיתי את כל אשר לבן עשה לך, וכן וינצלו את מצרים. ובמקל לבן ברכושו דוגמת מטה דמצרים, והמקל הוא ה' כנ"ל, וזה שנאמר מקל לוז וארגמון, חמשה דברים. ובעל המטה, יעקב דוגמת משה רבינו ע"ה, ו' כידוע זה מלגאו וזהו מלבר, וכמו שברח יעקב כן במצרים שאמרו דרך שלשת

ימים. וכן ויגד ללבן ביום השלישי כי ברח יעקב, וכן השיגו ביום השביעי, כמו שנאמר וירדוף אחריו דרך שבעת ימים, הכל כמו במצרים. וכן כל המעשה למי שמדקדק. ולכן אמרו בסיפור יציאת מצרים ודורש מארמי עובד אבי עד שיגמור כל הפרשה כולה... כמו ביציאת מצרים דעשר מכות היו עשרה נסים לישראל כמו שאמרו עשרה נסים נעשו לאבותינו, וכן ביעקב. ולבן לקה בממונו, ונתקיים ביעקב כמו במצרים ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, וכן ביעקב כתיב ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה.

ביאור הגר"א על אסתר (א, ב)

יותר מחנוכה אך הוא בהסתר פנים. ואמר משל למלך שהיה לו בן יחיד, והיו השרים מתקנאים בו מחמת שראו גודל אהבת המלך עליו. לימים חטא הבן לאביו וגירש אותו ליער וסבר הבן שאביו עזב אותו ושכח אותו, אבל אביו ברחמיו על בנו היה מתירא שמא יפגעו בו חיות רעות שביער או שריו השונאים אותו. מה עשה, שלח את עבדיו המשרתים אותו לתוך היער, אך אמר להם שאל ידע בנו מזה כדי שיחזור מחטאיו אשר עשה, לימים בא עליו דוב ובא אחד מעבדי אביו והצילו, וסבר הבן שהוא מקרה. אח"כ בא שר אחד משונאיו, ועמד אחד מעבדי אביו והצילו מידיו, והבין הבן כי איך אפשר שיהיה מקרה כל כך תכיפה תמיד, והבין שזאת עשה אביו, ונתקעה אהבת אביו בלבו וחזר בתשובה שלימה. כך הקב"ה שלח אותנו בגלות והיה מתירא שמא יפגעו בנו הדוכים הקשים, שלח איתנו עבדיו המשרתים ועושה לנו

Rabbi Willig

אור החיים שמות פרק יג פסוק ח

והגדת לבנך וגו'. צריך לדעת למה לא אמר ואמרת כי תיבת הגדה מצינו לרבנותינו ז"ל שאמרו (שבת פ"ז א) שיתכוין בה דברים קשים כגידיים. עוד קשה אומרו ביום ההוא ובסמוך גמר אומר בעבור זה ודרשו רבותינו ז"ל (מכילתא ובהגדה) בשעה שמצה ומרור וגו' והוא בלילה ולא ביום ואם כן לא היה לו לומר אלא והגדת לבנך לאמר בעבור זה ואני יודע זמן ההגדה שהוא בלילה. עוד צריך לדעת אומרו לאמר והוא כבר אמר והגדת.

חזון איש אורח חיים סי' קטז אות ח

טבלאות רפואה שמטורז צהן קמה, הם אין מטורז צהן מים רק מי פירות אין צהם משום חמץ, ואם מטורז צהן מים יש צהן משום חמץ נוקשה, ואם הן מתיבשות יוצא גמור קדם שנתחמלו אפשר שאינן חמץ, אבל כל שמטורז מים ומי"פ לא ידענו שיעורן דממהרין להחמיץ, ואם הן מטורזין בדברים שאינן ראויין לאכילת אדם אין צהן משום חמץ כדן נפסל מאכילת אדם, כיון דאין אפשר להפריד הקמה וגם אינו ראוי לחמץ בו, ומותר לבולען בפסח לרפואה, ואף למאי דמשמע מאחרונים ז"ל דלאכול לכתחלה אסור הפי' חמץ שנפסל מאכילת כלב וכמש"כ סק"ז, מי"מ ע"י חטרוכות שאר דברים מותר דלא שייך כאן אהשבי' דדעתו על הסמים, [ואמנם לק' סי' קי"ז סק"ה מצוהר דכל שמטורז צידים ע"מ לאכול החמץ בפסח אף שנפסל קדם הפסח אסור] ואם לא נפסלו לאכילת אדם אסורין באכילה ותייבין לצער.

ביאור הלכה סימן תמב סעיף ט

חמץ שנתעפש וכו' ונפסל מאכילת כלב - דע דדעת הראב"ד דבשאר חייב לבער אפילו אם נתעפש עד שנפסל מאכילת כלב ולדעת הרמב"ם אין לחלק בזה ועיין במ"מ וכו"מ שהכריעו להלכה כדעת הרמב"ם וכן העתיק המ"א ועיין בפר"ח והגר"א שהביאו סעד לדברי הראב"ד מתוספתא דביצה פ"א דאיתא שם דשאר נקרא משיפסל לאכילת כלב והפר"ח הכריע מכח זה דהלכה כהראב"ד והנה לכאורה הוא תמיה גדולה על הרמב"ם מתוספתא זו אכן לענ"ד י"ל דס"ל להרמב"ם וכל העומדים בשיטתו כמו שכתב הכ"מ שם דאף דחייבה התורה לשאור אף שנפסל מאכילת כלב היינו כשנפסל מחמת חימוצו שנתחמץ כ"כ עד שאינו ראוי לאכילה אף לכלב דמשום זה לא נחשב כעפר [דהוי' כדבר חמץ ששפכו בתוכו דבר חריף ביותר ואינו יכול לאכול מחמת חריפותו דעבור זה לא יבטל ממנו שם אוכל] אבל אם השאור נתקלקל כ"כ עד שאינו ראוי לכלב מחמת עיפושו שאף אם לא היה נחמץ כ"כ ג"כ לא היה ראוי לכלב מחמת שנתעפש ונפסל שפיר י"ל דזהו נחשב כעפר וכמו שכתב הרי"ף דלכך אם נתעפש עד שנפסל מאכילת כלב אינו חייב בביעורו משום דהוי' כעפר וע"כ מה לי אם החמץ נעשה עפר או השאור נעשה עפר וביותר מזה מצאתי בכ"מ שם בפ"א מחו"מ שכתב דאף לדעת הראב"ד אם נפסל השאור מאכילת כלב פטור על אכילתו ואינו חייב רק בביעורו משום דראוי לחמץ בה עיסות אחרות. והנה הפמ"ג נשאר בצ"ע על דבריו מתוספתא הנ"ל ולפי דברינו הנ"ל ניחא דהיכא דאינו ראוי לכלב מחמת עיפושו לא חייבתו התורה

וכנ"ל ורק לענין ביעור ס"ל להראב"ד דחייב. ואפילו אם נאמר דלא ככ"מ אלא דלדברי הראב"ד אין חילוק בין אכילה ובין ביעור לדברי הרמב"ם וסייעתו שפיר י"ל סברא הנ"ל דהיכא דמחמת עיפושו אינו ראוי השאור לכלב אינו חייב בין באכילה ובין בביעור:

(ח) עוד כי לי הגיל משמו מה שמוצא צם' מי השילוח הנ"ל בליקומי הש"ס
(דף כ"ז ע"א) וז"ל רבינו ר' בונם מפרשיסחא אמר בזה"ל
כל החומרות שישראל מחמירים ונוהגים בפסח הם תכשיטין לקדושה, רמז לזה
לוארך בחרוזים, כי כל חברי האדם והגוף אינו מקבל שום תכשיט שלא יהי'
שום שייכות לדבר הלז להמקום, או על דרך מלבוש או לכסות וכיוצא, אבל
הלואך מיוחד לקבל תכשיט אף מדבר שאין לו שום שייכות דהיינו שנוטלין דבר
יקר כגון מרגליות ואבנים טובות וזהב אף שאינם לכסות ולא לקור ולא לחוס רק
תולין בלואך לתכשיט, והוא הענין שהחמירו בפסח מחמת שהלואך הוא הכלי
לקבל האכילות ובטעם אכילות שייך כל החומרות שאדם מחמיר אף שאין בטעם
ב"כ מקום להחומרות ומה גם שחג הפסח הוא ברור באכילות לכן כל החומרות
שהחמירו בזה אף שנראים לחוקים ממונה הזאת הם תכשיטים לקדושה וכו'
עכ"ל :

רמב"ן פרשת ואתחנן (ד, ט)

(ט) רק השמר לך וגו' פן תשכח את הדברים - אז כשלא תשכחם, ותעשום על אמתתם, תחשבו חכמים ונבונים, ואם תעוותו אותם מתוך שכחה, תחשבו שוטים, לשון רש"י. ואינו נכון כלל. אבל הכתוב הזה לפי דעתי מצות לא תעשה, הזהיר בה מאד, כי כאשר אמר שנזהר בכל המצות ונשמור החוקים והמשפטים לעשותם, חזר ואמר רק אני מזהירך מאד להשמר ולשמור עצמך מאד מאד לזכור מאין באו אליך המצות, שלא תשכח מעמד הר סיני מכל הדברים אשר ראו שם עיניך הקולות והלפידים את כבודו ואת גדלו ודבריו אשר שמעת שם מתוך האש, ותודיע כל הדברים אשר ראו עיניך במעמד הנכבד ההוא לבניך ולבני בניך עד עולם. ופירש הטעם כי השם עשה המעמד ההוא כדי שתלמדו ליראה אותו כל הימים ואת בניכם תלמדון לדורות עולם, אם כן עשו אתם ככה ואל תשכחו אותו:

והנה קודם שיזכיר הדברות שנאמרו שם, הזהיר במצות לא תעשה שלא נשכח דבר מן המעמד ההוא ולא נסירהו מלבנו לעולם, וצוה במצות עשה שנודיע בו לכל זרענו מדור לדור כל מה שהיה שם בראיה ובשמיעה. והתועלת במצוה הזאת גדולה מאד, שאם היו דברי התורה באים אלינו מפי משה בלבד, אף על פי שנבואתו נתאמתה באותות ובמופתים אם יקום בקרבנו נביא או חולם חלום ויצונו בהפך מן התורה ונתן אלינו אות או מופת יכנס ספק בלב האנשים, אבל כשתגיע אלינו התורה מפי הגבורה לאזנינו ועינינו הרואות אין שם אמצעי,

נכחיש כל חולק וכל מספק, ונשקר אותו, לא יועילהו אות ולא יצילהו מופת מן המיתה בידינו, כי אנחנו היודעים
בשקרותו:

זהו שאמר שם (שמות יט ט) וגם בך יאמינו לעולם, כי כשנעתיק גם כן הדבר לבנינו ידעו שהיה הדבר אמת בלא
ספק כאלו ראוהו כל הדורות, כי לא נעיד שקר לבנינו ולא ננחיל אותם דבר הבל ואין בם מועיל. והם לא יסתפקו
כלל בעדותנו שנעיד להם, אבל יאמינו בודאי שראינו כולנו בעינינו, וכל מה שספרנו להם. והענין הזה יבוא עוד
בפרשת כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום וגו' (להלן יג ב), וכבר הזכרתיו שם בפרשת בחדש השלישי (שמות
יט ט):